

MYKOLAS OGINSKIS – muzikos mecenatas

LAIMA KIAULEIKYTĖ

Straipsnis parengtas pagal autorės pranešimą, perskaitytą 2004 m. Žemaičių dailės muziejuje (Plungė) įvykusioje mokslinėje konferencijoje „Kunigaikštis Mykolas Oginskis. Veikla ir istorinis palikimas“

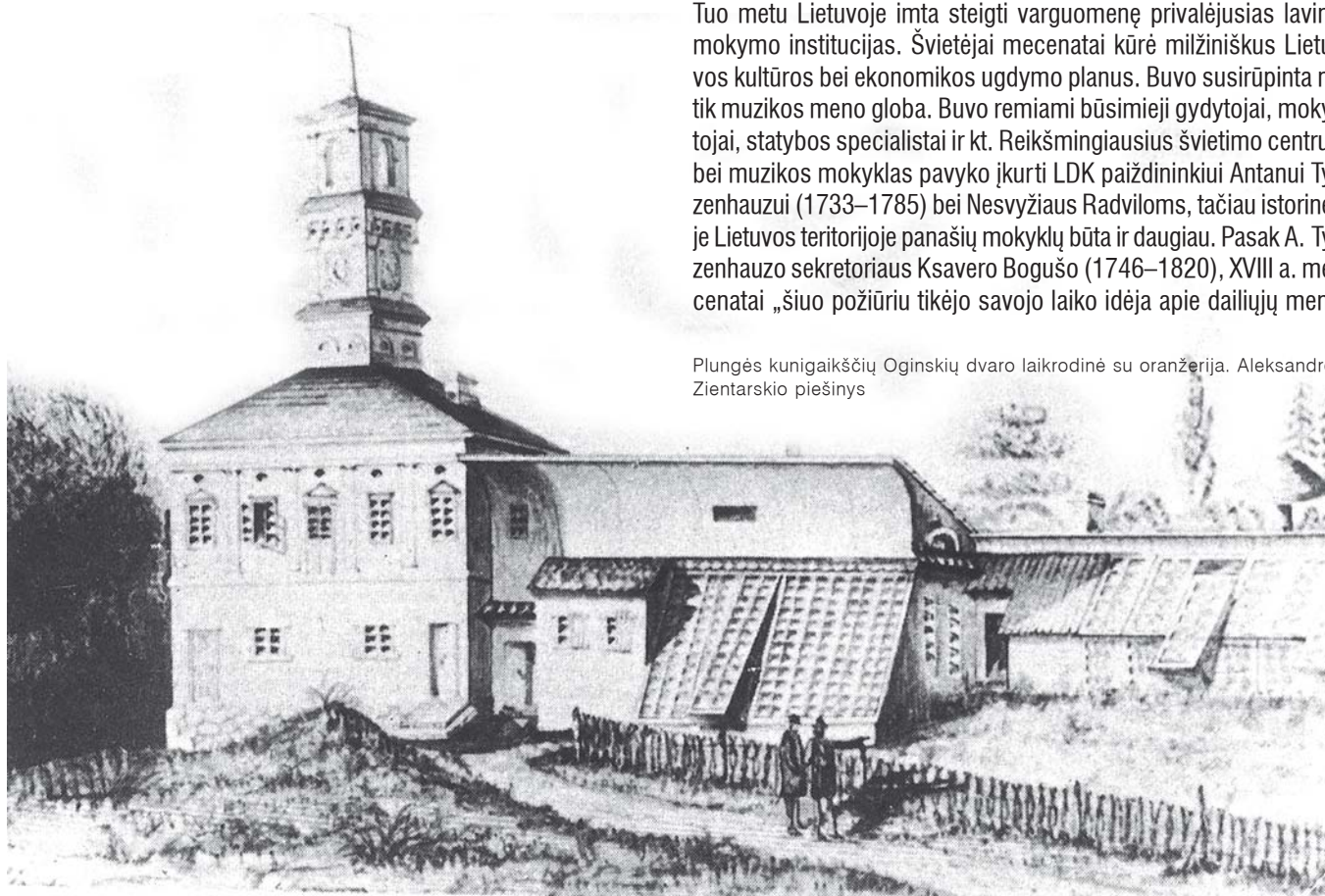

Nuotraukoje – Plungės kunigaikštis Mykolas Oginskis (1849–1902). Nuotrauka iš Žemaičių dailės muziejaus rinkinių, P. m. – 800/1

Tyrinėjant Lietuvos muzikos mecenatystės istorinę raidą, aki-vaizdžiai matyti, jog laikui bėgant buvo susiformavę du vienas kitam prieštaravę mecenatystės tipai. Vienas – savitikslis, socialiniu bei tautiniu požiūriu uždaras, mažai kontaktavęs su miesto muzikos kultūra, o kitas – švietėjiškas, labdaringas, atviras vakarietiška pažangai, teikęs tautinio muzikos sąjūdžio plėtotės vilčių. Plungiš-

čio kunigaikščio Mykolo Oginskio (1849–1902) muzikos mecenatystė priskirtina pastarajam. XIX a. pab. didikų muzikos mecenatystė, kuri iš esmės prieštaravo kultūros demokratėjimui ir buvo tam tikra socialinė atgyvena, Lietuvos muzikai padarė daug gera.

Švietėjišką muzikos mecenatystės pobūdį suformavo XVIII a. Apšvietos ideologija, iškėlusį prigimtinės žmonių lygybės, mokslo bei mokymo naudingumo, meno auklėjamosios reikšmės idėjas. Tuo metu Lietuvoje imta steigti varguomenę privalėjusias lavinti mokymo institucijas. Švietėjai mecenatai kūrė milžiniškus Lietuvos kultūros bei ekonomikos ugdymo planus. Buvo susirūpinta ne tik muzikos meno globa. Buvo remiami būsimejie gydytojai, mokytojai, statybos specialistai ir kt. Reikšmingiausias švietimo centrus bei muzikos mokyklas pavyko įkurti LDK pažiūrininkui Antanui Tyzenhauzui (1733–1785) bei Nesvyžiaus Radviloms, tačiau istorinėje Lietuvos teritorijoje panašių mokyklų būta ir daugiau. Pasak A. Tyzenhauzo sekretoriaus Ksavero Bogušo (1746–1820), XVIII a. mecenatai „šiuo požiūriu tikėjo savojo laiko idėja apie dailiųjų menų

Plungės kunigaikščių Oginskių dvaro laikrodinė su oranžerija. Aleksandro Zientarskio piešinys

poveikį iš tamsos bepakylančiam protui“, siekė „iššaukti veiklai naujus, dar snūduriuojančius talentus“, ir „talentų atsirado“.

Pasitelkus išlikusius dokumentus, nesunku pastebėti, jog būtent tuo metu Lietuvos kapelose pagausėjo vietinių muzikų, lietuvių. Tarkime, A. Tyzenhauzo Gardino kapeloje griežė Kasparas Burba, Juozas Vaitkus, Stasys Švedas, Jonas Kruopa, Juozas Vitkus, Andrius Tuminas, Tadas Verba, šoko Agota Stirnickaitė, Pranė Šilinskaitė. Grafo Juozapo Hiulceno (1736–1786) Belmonto (Zarasų apyl.) kapeloje griežė Pranas Vilpišius, Jurgis Dainys, Juozas Grinelis, Tadas Muraška. LDK pakanclerio Konstantino Kazimiero Pliaterio (1749–1807) Daugėlišio kapeloje muzikavo Patrigaila, Milvydas, Dargis, žymus smuikininkas Pranciškus Žilevičius ir keletas kitų.

Apšvieta suteikė ideologinių postūmių Lietuvos muzikos mokslui bei mokymo pažangai. Savo teises ginti sujudo muzikai profesionalai. XIX a. pr. buvo išleista muzikos mokslo veikalų, prie Vilniaus universiteto ėmė veikti Muzikos skyrius (1802–1927), žadėjęs peraugti į Muzikos bei muzikologijos katedrą. Deja, XIX a. politinės bei socialinės aplinkybės nustelbė švietėjų siekius.

Tokiomis sąlygomis XIX a. vid. Lietuvoje vėl iškilo privačios muzikos meno globos būtinybė. Tuo metu, kai Vakarų Europoje, Mažajoje Lietuvoje bei kaimyninėje Lenkijoje muzikos kultūra jau buvo bebaigianti demokratėti – ten jau veikė viešieji teatrai, buvo rengiami viešieji koncertai, veikė organizuota muzikos mokymo sistema, Lietuvoje vėl atgijo plataus užmojo didikų muzikos mecenatystė. Šiam chronologiškai kiek pavėluotam reiškiniui įtakos turėjo ilgaamžės didikų giminių muzikinės tradicijos, Oginskių atveju – veikiausiai ir paveldimas muzikalumas. Visi žymesnieji Oginskių giminės LDK valstybininkai bei karininkai laikė puikias kapelas. Tarp jų, kaip žinoma, itin garsėjo LDK didysis etmonas, atlikėjas bei kompozitorius Mykolas Kazimieras Oginskis (1728–1800) bei LDK pažiudininkis (vėliau – senatorius) kompozitorius Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833). Kita XIX a. muzikos globą skatinusi dingstis – romantinės ideologijos sąlygota asmenybės laisvės, didingumo, individualizmo idėja, audrinusi išsilavinusios diduomenės protus. Tipiška Romantizmo laikų asmenybė buvo plungiškio mecenato kunigaikščio Mykolo Oginskio tėvas Irenėjus Kleopas Oginskis (1808–1863), pažangus žemvaldys, naudingų ekonominių bei socialinių naujovių diegėjas, muzikos globėjas. Beje, jis taip pat buvo muzikalus, turėjo gražų balsą, mėgo pamuzikuoti su profesionaliais muzikais (pvz., Juzefu Wielhorskiu (1816–1892), Edwardu Wolffu (1814–1880) ir kt.).

Brolių mecenatų Bogdano ir Mykolo motina Olga Oginskienė (mirė 1899 m.), buvusi carienės freilina, turtingą muzikos patirtį įgijo gyvendama Sankt Peterburge. B. ir M. Oginskių dėdės Tadas Antanas Oginskis (1798–1844) bei Pranciškus Ksaveras Oginskis (1801–1837) ir teta Amelija Oginska (1803–1858) komponavo muziką. Tad brolių Oginskių muzikos mecenatystė buvo giliai tradicinė ir, galima sakyti, kad neišvengiama.

Dokumentai rodo, jog būtent Irenėjus Kleopas Oginskis Rietave pirmasis subūrė kapelą (beje, jo tėvas kompozitorius ir valstybės veikėjas Mykolas Kleopas Oginskis čia tik kartkartėmis užsukdavo). Pagal 1847 m. Rietavo inventorių aštuoniems muzikantams jau buvo duoti valgyimo įrankiai – šakutės, šaukštai, stiklinės, po porą lėkščių bei žirkklės žvakėms karpyti.

XIX a. Žemaitijos Oginskių muzikinės veiklos istoriją nuo čia ir vertėtų pradėti. Netrukus Rietave buvo organizuota ir muzikos bei

dainavimo mokyklėlė – lenkų kraštotyrininkai teigia, jog ji įkurta 1859 m. Konkrečiau apie tuo metu organizuotą muzikos mokymą liudija Rietave tarnavęs Laurynas Ivinskis (1808–1881). Ryžtingos švietėjiškos kunigaikščio Irenėjaus pastangos ženkliai pastūmėjo Oginskių muzikos mecenatystės procesą.

Rietavas čia minimas neatsitiktinai. Kalbant apie Mykolo Oginskio muzikos mecenatystę, neįmanoma apsiriboti Plungės muzikos sąjūdžio pavyzdžiais. Trisdešimt metų gyvavusi Rietavo muzikos mokykla, ten veikęs simfoninis bei pučiamųjų orkestrai, davę pradžią ir Plungės mokyklai bei orkestrui, buvo ne vien brolio Bogdano (1848–1909), tačiau ir Mykolo triūso darinys. Abiejų orkestrai ėmė pastebimiau veikti broliams pasistatydinus mūrinius rūmus, kuriuose orkestrams buvo erdvės. Kaip žinoma, Bogdanas teikė finansinius išteklius, Mykolas administravo muzikos mokyklų bei orkestrų veiklą, rūpinosi moksleivių studijomis Varšuvos muzikos institute, Maskvos bei Sankt Peterburgo konservatorijose. Pastarasis, būdamas sukalbamesnio charakterio, demokratiškesnės pasaulėžiūros, lengviau bendravo su paprastais žmonėmis, buvo artimesnis ir muzikams. Į jį dažniausiai gyventojai kreipdavosi ir prašydami įvairios paramos.

Plungiškis kunigaikštis nepasižymėjo praktiškumu. Laiškuose broliui jis skundėsi, jog valdiniai išėiną dirbti savo laukų, o dvare tvyranti netvarka, arba įsigudrinantys medžius kirsti pačiame dvare parke, tiesiog priešais rūmų langus, o kunigaikštis nemokąs jų sudrausti. Mykolas buvo meniškos sielos, domėjosi muzika, tad orkestrų problemas sprendė sėkmingiau, negu Bogdanas. Kunigaikštis Mykolas rūpinosi instrumentų įgijimu bei jų nuolatine priežiūra, kaupė natoteką, domėjosi muzikų buitimi. Išmanė jis muzikos instrumentų sąrangą, iškilus reikalui, gebėjo jiems parinkti tinkamas detales. Orkestrantams buvo perkami brangūs, užsienyje pagaminti muzikos instrumentai (aptariamuoju laikotarpiu net ir praktikuojantys muzikai geresnių instrumentų nepajėgdavo nusipirkti). Žinoma, kad 1896 m. vasario 21 d. į kunigaikštį Mykolą laišku kreipėsi Vilniaus muzikas Donatas Bremeris, prašydamas nupirkti obojų; tuomet galėsiąs griežti Plungės orkestre, į kurį jau yra priimtas.

Rietavo muzikos mokykla rengdavo muzikus ir Plungės orkestrui. Ji atitiko dabartinę aukštesniąją muzikos mokyklą (konservatoriją) – joje pasimokę gabesnieji moksleiviai sėkmingai įstodavo į aukštąsias muzikos mokyklas. Kaip žinome, tarp Rietavo bei Plungės mokyklų auklėtinių būta itin žymių – čia mokėsi kompozitorius bei atlikėjas Emerikas Gailevičius (1874–1949), vargonininkas, Varšuvos muzikos instituto profesorius Aloyzas Butkevičius (1840–1896), karo kapelmeisteris bei kompozitorius Juozas Gudavičius (1872–1939), puikus smuikininkas telšiškis, vėliau Sankt Peterburge, Varšuvoje tarnavęs Juozas Goštautas (1860–1939), mūsų muzikos ir dailės klasikas Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911), daugelis kitų. Plungiškio kunigaikščio Mykolo nuopelnams galima priskirti ir kito mūsų klasiko – Juozo Naujalio (1869–1934) – pakvietimą dirbti Rietavo bažnyčios vargonininku. Daug kunigaikščių auklėtinių pasklido po Lenkiją, Rusiją, Mažąją Lietuvą. Oginskiams mirus, JAV atsidūrę muzikai, galima sakyti, JAV padėjo pagrindus lietuvių išėivijos muzikinei veiklai. Čia ypač pasižymėjo vargonininkas Antanas Pocius (1884–1953), 1914 m. Čikagoje įsteigęs vadinamąją Beethoveno konservatoriją bei lietuvių vargoninink-

(Nukelta į 10 p.)

(Atkelta iš 9 p.)

kų sąjungą (1911). Ne mažiau žymus ir Jonas Jakaitis (1883–1963), vadovavęs išeivių pučiamųjų orkestrams, dėstytojavęs minėtoje konservatorijoje. Nereikia pamiršti daugybės mokyklas baigusiu vargonininkų, kapelmeisterių, chorvedžių, vėliau sėkmingai dirbusių įvairiose Lietuvos vietovėse, Kauno valstybės teatre, Vilniaus operoje, Filharmonijoje, Radijo komiteto orkestre.

Rietavo bei Plungės muzikos mokyklų reikšmė mūsų muzikos kultūrai dar nėra tinkamai įvertinta ir įamžinta. Reikia prisiminti, jog savo laiku jos buvo reikšmingesnės nei Vilniaus Rusų muzikos draugijos mokykla. Dokumentai liudija, jog iš Vilniaus neretai vyкта mokytis į Plungę arba Rietavą. Jau yra tekę rašyti, jog buvo mokinių, į šį žemaičių kraštą atvykusių mokytis net iš Gardino, Varšuvos, Permės, Minsko, Rygos.

Minėtas romantinis didingumo vėjus sąlygojo itin iškilų brolių Oginskių muzikos mecenatystės pobūdį. Rietavo orkestro muzikų skaičius išaugdavo iki 100 ir daugiau asmenų (pusė jų buvo moksleiviai), kai didelio simfoninio orkestro sudėtis dažniausiai neviršija aštuoniasdešimties. Plungėje būrėsi pusšimtis – taip pat nemaža sudėtis styginių orkestrui. Net Rietavo orkestrui 1909 m. sunykus, dar buvo likę apie 50 pajėgių muzikų, papildomai – dar ir būrys mokinių. Plungės orkestrui 1894–1902 m. vadovavo Varšuvos muzikos instituto absolventas Pranas Dovydavičius, anksčiau – Anupras Zakrzewskis, Raimundas Petkus ir keletas kitų. Jei brolių orkestrai būtų gyvavę anksčiau, kai Lietuva dar nebuvo tapusi Rusijos imperijos provincija, Oginskių mecenatystė būtų galėjusi prilygti iškiliai kunigaikščių Esterhazių bei Lobkovicų, globojusių J. Haydną, L. van Beethovoną, mecenatystei. Mat ir jiems kūrinių yra skyrę čekas Carlos Mohras, miunchenietis Leopoldas Ulkė, auklėtiniai Petras Stankevičius (g. 1874), M. K. Čiurlionis ir keletas kitų.

Kunigaikštis M. Oginskis buvo pasisėmęs vertingų muzikos įspūdžių – su kunigaikštine jis buvo apkeliavęs visą Vakarų Europą, aplankęs žymiausius Paryžiaus, Berlyno, Austrijos, Italijos operos teatrus, koncertų sales. Ilgėliau pagyvendavo Sankt Peterburge, Varšuvoje, Krokovoje, mėgo Prancūzijos kurortus. Buvo klausęsis iškiliausių to meto žvaigždžių – soprano Paulinos Lucca (1848–1908), tenoro Francesco Marconi (1853–1916), baritono Mattia Battistini (1856–1928) bei daugelio kitų. Taip jis perėmė vakarietiškas muzikos sąjūdžio tradicijas, savo orkestrui parūpino vakarietiško, šiuolaikiško repertuaro. Būdamas užsienyje jis nepamiršdavo Plungės muzikos mokyklos bei orkestro reikalų.

Oginskių muzikai buvo įvaldę platų bei įspūdingą repertuarą. Nors tradiciškai manoma, kad Plungėje dažniau grieždavo kamerinės sudėties orkestras, dokumentai rodo, jog čia skambėjo ir operų fragmentai. 1890 m. vasario 3 d. laiške iš Paryžiaus kunigaikštis Mykolas prašo brolių Plungę pasiųsti dvi-tris sudėtingesnes operas (manyta, transkripcijas), taip pat keletą pjesių styginiam.

Orkestras atlikdavo daug klasicistinės muzikos – J. Haydno (1732–1809), W. A. Mozarto (1756–1791), L. van Beethoveno (1770–1827), L. J. Hérold'o (1791–1833), A. E. M. Grėtry (1741–1813), L. G. Spontni (1774–1851) – kūrinių.

Itin muzikantų buvo mėgiami romantinės muzikos kūrėjai – C. M. von Weberis (1786–1826), A. G. Lortzingas (1801–1851), F. Schubertas (1797–1828), R. Wagneris (1813–1883), Ch. C. Saint-Saensas (1835–1921), J. Brahmsas (1833–1897), M. Brachas

(1838–1920). Buvo griežiami ir daugelio mažiau žinomų kompozitorių romantikų kūriniai. Neretai skambėjo G. Verdi (1813–1901), G. Rossini (1792–1868), V. Beiliui (1801–1835), G. Donizetti (1797–1848), J. F. Halėvy (1799–1862), F. von Flotowo (1812–1883), J. Offenbacho (1819–1880), S. Moniuškos (1819–1872), P. Čaikovskio (1840–1893) operų fragmentų transkripcijos. Buvo griežiami ir populiarių K. Zellerio (1842–1898), F. von Suppė (1819–1895), H. Zumpės (1850–1903) bei Straussų šeimos operečių bei kitų sceninių kūrinių fragmentai, E. Waldteufelio (1837–1915), Ph. Ferbacho (1815–1885), K. Fausto (1825–1892), J. Gunglio (1810–1889) valsai, C. Franzo (1738–1802), M. Marečko (1821–1897) maršai, M. K. Oginskio (1765–1833) polonezai, C. M. Ziehrerio (1843–1922) kadriliai, L. Lewandowskio (1831–1896) bei A. Wrońskio (1850–1915) Mozūrai ir t. t. Rietavo bei Plungės bažnyčiose klausytasi W. A. Mozarto, St. Moniuškos, A. Freyerio (1803–1883), K. Kempterio (1819–1871), G. Rossinio (1782–1868) sakralinių kūrinių.

Carų represinės politikos klampynė vertė krašto diduomenę su ilgesiu žvelgti į LDK praeitį. Sekdami XVIII a. švietėjų pėdomis, Oginskiai tęsė jų muzikines tradicijas. Turėdami pakankamai išteklių, jie galėjo pasisamdyti muzikų užsieniečių – taip pasielgė Raudondvario bei Kretingos Tiškevičiai, samdė vokiečių bei čekų muzikus. Tačiau broliai Oginskiai pasirinko sunkesnę, daugiau pastangų kainavusį kelią – iš pačių išugdytų vietinių muzikų subūrė orkestrus, galinčius tapti dvarų pasididžiavimu. Senų laikų tradicijomis sekta ir kitais atvejais. Tarkime, Rietavo „raitelių trimitininkų“ pučiamųjų orkestras buvo ne kas kita, kaip LDK laikų karo kapelos atitikmuo.

Ilgąamžės mecenatystės tradicijos vertė kaupti tapybos kolekcijas, retenybų rinkinius, vertingas bibliotekas ir visa tai atverti platesniam naudojimui – net ir M. K. Čiurlionis mini gilinęsis į kunigaikščio Mykolo Oginskio sukauptą muzikinę literatūrą. XIX a. pab. Lietuvos muzikai būtent dvaruose dažniausiai ir susipažindavo su naujaisiais muzikos veikalais, Varšuvoje leista muzikine periodika, taip pat viener kitur jau atsirandančiais gramofono įrašais.

XIX a. Lietuvoje klestint privačiai muzikos mecenatystei, iš dalies atgijo LDK laikų pomėgis dvaro teatrui. Amžiaus pradžioje mėgėjiški muzikiniai teatrai gyvavo Sapiegų Želvoje, Tiškevičių Svisločėje bei Pleščenicuose (Minsko gub.), Jasinskių Verkiuose, Oginskių Strėvininkuose bei Užumedyje. Apie amžiaus vidurį garsėjo Nagurskių Kurtuvėnai, Lopacinskių Kairėnai, Tiškevičių Raudondvaris ir keletas kitų teatrų. Broliai Oginskiai ir čia blykstelėjo praeities epochų verta didybe. Jie sumanė įsisteigti visavertę operą. 1878–1880 m. Rietavo inventoriuose minimi operos solistai: Vladislovas Krasauskas (vėliau – Vilniaus arkikatedros kapelos solistas), Stefanija Brejer, Karolina Stankutė, Ona Vaitkuvienė-Šakytė, Adolfas Jankus, Antanas Montvila, Milius, Rekšytė, Šližys, Šovinytė. Šie muzikai veikiausiai talkininkaudavo ir orkestrantams griežiant Rietavo bei Plungės bažnyčiose. XIX–XX a. sandūroje daugelis Lietuvos dvarų (tarkime, Palangos, Lentvario, Vilniaus apylinkių) buvo tapę paprastam žmogui prieinamomis pramogų, sporto, poilsio zonomis. Tiškevičių Lentvaryje rengtos dviračių lenktynės, griežė samdytų muzikų kapela. Kai kurie kiti Lietuvos muzikos mecenatai, pavyzdžiui, Gelvonų savininkas Gustavas Pliateris (1841–1912), visokeriopai rėmė to meto miesto muzikos sąjūdį – savo lėšomis leido natas, organizuodavo koncertus, rengė parodas. Šiuo požiūriu broliai Bogdanas ir Mykolas Oginskiai vėl laikėsi amžių tradicijų –

didžiūniškas, karališkas jų mecenatystės užmojis kirtosi su demokratėjančia Lietuvos miesto muzikos kultūra. Kita vertus, kunigaikščiams poilsiaujant Rygoje, Palangoje, Majoruose, dalyvaujant kasmetinėse žemės ūkio parodose, orkestrai tapdavo bendrojo muzikos sąjūdžio dalimi.

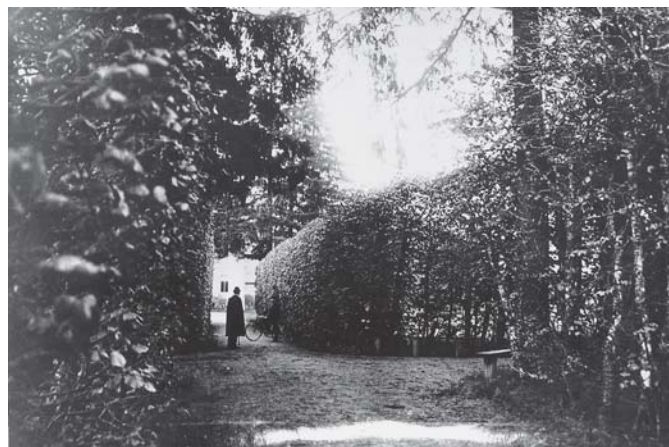
Romantiniiais XIX a. laikais tarp šviesuomenės suklestėjo ideologinis bei praktinis sakralumo kultas. Kunigaikštis Mykolas buvo labai pamaldus – su žmona jis buvo lankęsis net pas Šventą Tėvą, tad itin daug dėmesio skyrė ir muzikinei bažnytinių apeigų puošybai. Jis labai rūpinosi sakralinės muzikos natomis. 1881 m. kovo 9 d. iš Krokuvos broliui parašė, kad ieško mišparų, siunčia du „Salve Regina“, tikįs dar rasti „Regina Coeli“.

Sekmadieniais Plungės bažnyčioje grieždavo geriausių muzikų kvartetas arba orkestro grupė, giedodavo mokyklos moksleivių choras.

Reikšminga ir kunigaikščio Mykolo draugystė su iškilia XIX a. Lietuvos bažnyčios asmenybe – Žemaičių vyskupu Mečislovu Leonardu Paliulioniu (1834–1908). Galima sakyti, kad vyskupas buvo Oginskių šeimos sąžinė. Prieš jam atvykstant, brolių motina, taria „nedorėlė“ kunigaikštienė Olga Oginskienė, pasitraukdavo į kitas rezidencijas, Bogdanas Oginskis dažniausiai iš viso nesirodavo. Tad ir šiuo atveju deramo etiketo pareigos tekdavo broliui Mykolui. Vyskupą M. L. Paliulionį kunigaikštis M. Oginskis itin gerbė, domėdavosi hierarcho sveikata. Šiuos du asmenis siejo neabejotinas palankumas lietuviybei. Kaip žinoma, kunigaikštis Mykolas per prūsų sieną yra vežęs lietuviams literatūros, o po to, kai 1904 m. vyskupas M. L. Paliulionis apsilankė pas carą, kad ir daugelio kitų pastangomis, buvo atgauta lietuvių spauda ir kalba.

Žvelgiant iš XXI a. perspektyvos bei prieš akis turint Lietuvos visuomenės raidos kontekstą, nevertėtų idealizuoti mecenatų kunigaikščių Oginskių bei muzikų tarpusavio santykių. Verta visada prisiminti, jog vienoje pusėje buvo turtingi visavaldžiai, nevenę pabrėžti savo pranašumo, kitoje – beteisiai jaunuoliai, neretai – dar vaikai, kurie neturėjo jokių socialinių garantijų, jų negynė jokios teisėsaugos ir artimieji. Muzikų atžvilgiu būta neteisybės, žeminimo, grubumo, net fizinio smurto atveju. Išlikusioje brolių korespondencijoje minimi Rietave negyvai užplakti, neaiškiais aplinkybėmis mirę valdiniai. Tačiau XIX a. Lietuvos realybės sąlygomis tokia muzikų padėtis nebuvo kuo nors stebėtina. Muziko profesija Lietuvoje visais laikais buvo socialiniame dugne. Praeitės uždanga slepia daug etiniu bei tautiniu požiūriu itin opių, atstumiančių Lietuvos muzikų ir jų darbavimų bendravimo faktų. Jei lyginsime aptariamo laikotarpio bei ankstesnių epochų muzikų lietuvių būtį, matysime, jog daug pozityvių momentų yra brolių mecenatų Oginskių naudai. Rietavo bei Plungės muzikai buvo pakankamai aprūpinti, gaudavo gerus instrumentus, būdavo apmokėtos jų mokslo išlaidos. Net Vilniuje bei Varšuvoje gyvavo „kasos“ (t. y. buvo paskirti atsakingi žmonės), iš kurių kunigaikščių globotiniai studijuodami arba lankydami tėvus galėdavo pasiimti papildomų lėšų. Muzikai būdavo išleidžiami ir atostogų – ankstesniais amžiais tai buvo negirdėtas, negalimas, neįtikėtinas dalykas. Reikia pridurti, jog XIX a. pab., kaip ir valstybingumo laikais, muzikai vertino tarnybą dvare, nes carinės valdžios metais Lietuvoje nebuvo pakankamai demokratinių muzikos institucijų, galėjusių suteikti muzikui darbo.

XIX a. Lietuvoje buvo dešimtys kapelių – Raudondvario, Panemunio, Trakų Vokės, Kretingos, Labūnavo, Belmonto, Gelvonų, Diktariškių, Padubysio, Kairėnų, Rokiškio, Strėvininkų ir kitos. Net prie

Plungės kunigaikščių Oginskių rūmų bibliotekos ir parko fragmentai. Apie XIX a. pab. – XX a. pr. Nuotraukos iš Žemaičių dailės muziejaus archyvu

kelių dvarų buvo įsteigtos orkestro mokyklos. Tad kodėl XIX a. Lietuvos muzikos kultūra nedavė itin iškilių profesionaliosios muzikos reiškinių, vėlokai sudemokratėjo ir tik amžiaus pabaigoje įgijo tautinio turinio? Kodėl tokia išplėtotą dvarų muzikos kultūra nesudarė produktyvios opozicijos oficialiajai muzikos sąjūdžio dykrai? Kaip žinoma, buvo tam priežasčių – agresyvi okupacinė politika, kultūros cenzūra, kalbos draudimas. Visa tai veikė muzikinį gyvenimą – muzikos meno raida neatskiriama nuo tautinės kalbos bei literatūros. Liudvikas Gedeminas Rėza (1776–1840) yra karčiai išsitaręs: „Svetimtaučiais, kurie nemėgsta liaudies kalbos ir nuo kurių nusigrėžia tautos širdis, mažai tegalima pasikliauti dvasiniame liaudies auklėjimo darbe“. Brolių mecenatų Oginskių pavyzdys rodo, kokių teigiamų rezultatų atnešė praktinės pastangos įveikti socialines, tautines, kultūrinės užtvaras. Už tai šiandien turėtume būti dėkingi mecenatams Oginskiams, o ypač – Apšvietos amžiui, suformavusiam aptartą švietėjiško pobūdžio muzikos mecenatystę.